

۴- مفاهیم جزیی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سال مفاهیم
<ul style="list-style-type: none"> - استدلال بر وجود خداوند از طریق ممکن بودن (یا معقول بودن) موجودات - قضا و قدر الهی در نظام حکیمانه جهان - قانونمندی جهان جلوه قضا و قدر الهی - قضا و قدر الهی به معنای تفی هرج و مرج از جهان - عدل الهی در نظام خلقت، حیات انسانی و زندگی اخروی - عدل الهی و تفاوت‌های در خلقت - استواری نظام خلقت بر عدل - تجلی عدل در زندگی انسان به عنوان توحید اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت، توحید در ولایت - آثار پندیرش توحید در خالقیت و ربوبیت و ولایت - نظام واحد جهانی و پیوستگی آن - نتیجه توحید در خالقیت و ربوبیت و ولایت و قدام جهان به خداوند - رز میان شرک و توحید (توحید در عبادت، توحید در ربوبیت با توجه به بحث شفاعت و توسل) - حقیقت شرک - آثار پیشی شرک‌آلود در زندگی انسان. - مراتب شرک، جامعه مشرک - شرک جدید در دنیای جدید - آثار ایمان به توحید : الف - آثار فردی ایمان، توحید : غزت نفس، بزرگاری روح، تعهد و مسئولیت، استقامت در مقابل سدا، تسلیم در مقابل اوامر و واهی الهی ب - آثار اجتماعی ایمان به توحید (با عنایت به پیام حضرت امام (ره) به خصوص پیام حج سال ۹۶) 	<ul style="list-style-type: none"> - جهان، آیه حکمت خداوند - نموده‌های هدف‌داری و غایت‌مندی در طبیعت - منزه بودن خداوند از فعل عبث و خلق موجودات بی‌هدف - ماهیت به سوی اونی جهان - غایت‌مندی جهان و آینده آن - فطرت انسان و غایت‌گرایی و عاقبت‌اندیشی - غفلت از غایت‌مندی جهان در دنیای امروز و تأثیر آن در زندگی انسان‌ها. - آثار و نتایج نگاه غایت‌مندانه به جهان در زندگی و رفتار انسان. 	<ul style="list-style-type: none"> - خردشناسی مقدمه خداشناسی - استدلال‌های انسان و تفاوت آن‌ها با یکدیگر - هدف‌های انسان و معیار تشخیص هدف‌های برتر زندگی. - قرب به خدا، برترین هدف زندگی و گرایش فطری انسان. - جگرگی آشنایی با صفات خدا، خداوند تنها مدبر عالم. - صفات سلبیه و صفات ثبوتیه - رابطه حمد و تسبیح خداوند با صفات سلبیه و ثبوتیه - ایمان به خدا به عنوان مقصود و محبوب انسان - راه‌های تحصیل و تقویت ایمان به خدا - یاد خدا و تأثیر آن در برنامه‌های زندگی انسان 	خدا

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

پیش‌دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سال مفاهیم
		<p>– ضرورت معاد و زندگی اخروی بر مبنای حکیمانه بودن خلقت جهان و انسان</p> <p>– انسان در طلب جاودانگی</p> <p>– وجود معاد پاسخ‌گویی به یک خواست و نیاز فطری انسان</p> <p>– انسان چگونه معاد خود را می‌سازد؟</p> <p>– رابطه دنیا و آخرت و تفاوت‌های آن دو</p> <p>– قاعده ضرورت دفع خطر احتمالی و قبول معاد</p> <p>– آثار ایمان به معاد در زندگی انسان و رفتارهای فردی و اجتماعی وی</p> <p>– حقیقت مرگ و باقی بودن وجود انسان</p> <p>– ویژگی‌های عالم برزخ و رابطه آن با دنیا و آخرت</p> <p>– تصویری از جهان بدون آخرت</p> <p>– آخرت و برنامه زندگی</p> <p>– موافق و مواعیل قیامت</p> <p>– ثواب و عقاب الهی در آخرت</p> <p>– نعمت‌های جاوید الهی در آخرت، پاسخ به نیاز درونی انسانی</p> <p>– منفعت در آخرت و تأثیر سازنده آن در زندگی</p>	<p>– هدف‌های اخروی همان هدف‌های اصلی زندگی، ویژگی‌های هدف‌های اخروی، نسبت هدف‌های دنیوی و اخروی</p>	معاد

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

سال / مفاهیم	اول	دوم	سوم	پیش‌دانشگاهی
نظام خلقت		<ul style="list-style-type: none"> ماهیت به سوی ادوی و از ادوی جهان خلقت فناپذیری جهان خلقت و حرکت آن به سوی هدف معین. تسبیح و تحمید همگانی موجودات 		<ul style="list-style-type: none"> رابطه جهان غیب با جهان شهادت واسطه‌های ربوبی در خلق و تدبیر جهان (فرشتگان) قضا و قدر الهی در نظام حکیمانه جهان نقش اعمال انسان‌ها در تقدیرات الهی امدادهای غیبی و نظام حکیمانه جهان برخی از سنت‌های حاکم بر نظام خلقت نسب قدر و تعیین مقدرات سالیانه انسان
هدایت و رسالت (پیامبری)	<ul style="list-style-type: none"> دین برنامه زندگی و راه سعادت نسبت واجبات دین با رستگاری نسبت محرمات دین با شقاوت شيوه‌های تنظیم برنامه زندگی 		<ul style="list-style-type: none"> نیاز به هدایت الهی برای کمال و رستگاری هدایت عمومی موجودات اساس نظام حکمت‌آمیز جهان هدایت خاص انسان در طول هدایت عمومی به عنوان مقتضای ربوبیت و رحمت خداوند مبئی بودن هدایت عمومی بر عاقلیند بودن جهان نقش پیامبران در هدایت انسان‌ها، نقش الگویی پیامبران هدف اصلی هدایت، معرفت به خدا و تقرب به او، در حیات اخروی طرف تحقق کامل قرب الهی 	<ul style="list-style-type: none"> همه‌انگی میان دین و علم دانشمندان بزرگ و دینداری تسبیح دین به ایمان مبتنی بر تعقل رابطه مثبت میان عقل و ایمان عقلانی بودن معرفت دینی آثار مخرب ایمان جاهلانه تعقل، راه تطبیق دین با مقتضیات زمان نقش اجتهاد در پویایی دین جایگاه تعقل در اجتهاد

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

پیش‌دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سال مفاهیم
<ul style="list-style-type: none"> — هدایت‌های قرآن کریم درباره موضوعات مربوط به دوره پیش‌دانشگاهی — معنای برخی از آیات قرآن کریم — برخی از نشو و های تدبیر آیات قرآن کریم 	<ul style="list-style-type: none"> — هدف ثانوی هدایت، اصلاح زندگی اجتماعی با نگرش بر عدالت اجتماعی — کارنامه انبیاء: احیای ارزش‌های اخلاقی، پرورش انسان‌های معالی، بهور د زندگی اجتماعی، تعلیم زندگی سالم دنیایی، ارائه برترین و بهترین الگوهای زندگی، رشد فکری و عقلی بشریت — خاتمت دین اسلام، وحدت پیام انبیاء، انبیاء آموزگاران — مراحل مختلف یک برنامه، اكمال دین و انعام وحی، عوامل جودا لکی دین اسلام، ثبات و تغییر در احکام و قوانین اسلام — برخی مشخصات بنیادی اسلام: متناسب با نیازهای فطری بودن معارف دینی، پویا بودن و اجتهادپذیری، جامعیت دین، واقع‌گرا بودن، خدا محوری، عقل‌گرا بودن، شوق‌انگیزی و آرمان‌زایی و غیب‌محوری 	<ul style="list-style-type: none"> — هدایت‌های قرآن کریم درباره موضوعات مربوط به سال دوم، معنای برخی از آیات قرآن کریم، برخی از شرایط بهر همدی از قرآن کریم: — استعاذه، استغفار، طلب هدایت، قلب خالص 	<ul style="list-style-type: none"> — دین برنامه زندگی و راه سعادت — نسبت واجبات دین با رستگاری — نسبت محرمات دین با شقاوت — نشو و های تنظیم برنامه زندگی 	<ul style="list-style-type: none"> — هدایت و رسالت (پیامبری)
			<ul style="list-style-type: none"> قرآن کریم کتاب هدایت، همه انسان‌ها در همه زمان‌ها و مکان‌ها مخاطب قرآن، ضرورت قرائت و تدبیر در قرآن کریم، نشو و های تدبیر در قرآن کریم 	قرآن کریم

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

سال مفاهیم	اول	دوم	سوم	پیش‌دانشگاهی
قرآن کریم	<p>شرایط بهره‌مندی از قرآن کریم، معلم و متین قرآن کریم، هدایت‌های قرآن کریم درباره موضوعات مربوط به سال اول، دوره متوسطه</p> <p>معنای برخی از آیات قرآن کریم، شرایط بهره‌مندی از قرآن کریم: طهارت ظاهری</p>	<p>فراغت جسمانی، مکان خلوت، کسب تقوا و دوری از گناه</p> <p>– شیوة بهره‌مندی از قرآن: قرائت مستمر و انس مداوم، معنای عبارات‌ها و آیات، دقت در ارتباط آیات با یک‌دیگر، دقت در آیات مربوط به یک موضوع</p>	<p>– جنبه‌های اعجاز قرآن: امی بودن پیامبر، ویژگی‌های ادبی (اعجاز لفظی) و محتوایی قرآن (اعجاز معنوی)</p> <p>– برخی از زیبایم‌های عددی قرآن</p> <p>– تأثیرات انس با قرآن</p> <p>– رسول خدا و ائمه اطهار معلمان و تبیین‌کنندگان قرآن، حدیث ثقلین و همراهی قرآن و عبرت، نجات از گمراهی با تمسک به قرآن و عبرت، تأویل آیات قرآن توسط معصومان(ع)، درک مراتب عالی قرآن توسط معصومان(ع)</p> <p>– هدایت‌های قرآن کریم درباره موضوعات سال سوم دوره متوسطه، معنای برخی از آیات قرآن کریم</p> <p>– شیوه‌های تدبر در آیات قرآن کریم.</p>	

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	پایان مفاهیم
	<ul style="list-style-type: none"> – تداوم رسالت در سوره قرآن و عترت (تقلید) – تشکیل پانزوی قرآن و عترت – ضرورت نصب امام از جانب خدا – وظائف امام : تعلیم و تبیین معارف و احکام، زعامت و امامت جامعه اسلامی. – ضرورت معرفت به ائمه اطهار و پیرویه امام عصر (عج) – ایجاد معرفت، آثار معرفت – آثار محرومیت امت از نظر معصومان پس از رحلت پیامبر اکرم در ایجاد سیاسی و فرهنگی و اقتصادی – عوامل غیبت، ویژگی‌های عصر غیبت، آثار وجودی حضرت مهدی (عج)، وظائف مسلمانان در عصر غیبت، انتظار و نقش سازنده آن. – چگونگی هدایت و امامت حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت – تداوم امامت و رهبری در عصر غیبت با اجتهاد زنده، حکومت اسلامی یک ضرورت در همه اعصار، نقش مردم در ارکان حکومت اسلامی، مراقبت عمومی در حکومت اسلامی، ولایت فقیه، شرایط و مسئولیت‌های وی – سیمای حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) : تمدن متعالی، عدالت جهانی، افزایش معرفت، شبکه فاعلی اقتصاد. – وظیفه اساسی حکومت اسلامی : برقراری عدل 			امامت و ولایت

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

سال مفاهیم	اول	دوم	سوم	پیش‌دانشگاهی
سنت و سیره	پیامبر اکرم (ص) و ائمّه اطهار (ع) الگوهای از جنس خود انسان‌ها برای بشر (تمثیل مقام معظم رهبری درباره‌ی الگو بودن پیامبر و ائمه : قله کوه و دامنه کوه) – ضرورت اسوه قرار دادن معصومان (ع) ،سنت و سیره معصومان (ع) (در موضوعات معین شده برای سال اول)	و متعال معصومان، جامع کمالات بودن معصومان (ع) و زیبایی جامعیت	– سنت و سیره معصومان (ع) در موضوعات معین شده برای سال دوم دوره متوسطه – رابطه محبت بین انسان و اسوه او، زیبایی زندگی از منظر معصومان، شخصیت متعالی	– سنت و سیره معصومان (ع) در موضوعات معین شده برای دوره پیش‌دانشگاهی

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

سال مفاهیم	اول	دوم	سوم	پیش‌دانشگاهی
انسان در اسلام	<p>هدف زندگی انسان، کمالات اصلی و فرعی در زندگی انسان، انسان خواستار همه خوبی‌ها و زیبایی‌ها، استعداد دانی و قدرت انتخاب وسیله رسیدن به خوبی‌ها، زیبایی‌ها، انسان مسئول سرنوشت خویش، تفاوت انسان با دیگر موجودات در تنوع استعدادها، بی‌نیازت‌طلبی انسان، انسان ذاتاً طالب قرب خداست.</p>	<p>– انسان و جاودانگی (حب یتا) – روح، بعد جاودانه وجود انسان : ظرفیت نامحدود انسان برای کسب کمالات – ابعاد عالی و دانی وجود نفس – انسان مؤمن و انسان کافر و مشرک – ویژگی‌های انسان مؤمن، ویژگی‌های انسان کافر و مشرک – نقش شیطان در تربیت نفس آماده – رابطه روح و جسم و تأثیر متقابل هر یک بر دیگری</p>	<p>– نیاز هر موجود به هدایت ذاتی برای رشد – انسان و نیاز به هدایت – تفاوت هدایت انسان با سایر موجودات – اشتراک زن و مرد در ویژگی‌های انسانی – توانایی در کسب کمالات – تفاوت زن و مرد در برخی جنبه‌های جسمی و روانی – ویژگی‌های اختصاصی زن و مرد عامل مکمل هم بودن و جذب یکدیگر شدن – غریزه جنسی و نقش دوگانه آن در تکامل یا انحطاط – غیوت و حیا زیباترین خصیصه انسان مؤمن در روابط زن و مرد – آثار بی‌توجهی به حیا در حیات اجتماعی</p>	<p>– جایگاه انسان در نظام هستی، تفسیح الهی در انسان، انسان امانت‌دار خدا، مسئولیت انسان در مقابل امانت الهی، توجه به شرافت ذاتی انسان عامل تعالی‌بخش و دوری از گناه</p>

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

پیش دانشگاهی	سوم	دوم	اول	سال مفاهیم
	<ul style="list-style-type: none"> – هدف از تشکیل خانواده: آرامش زن و مرد و لذت از زندگی، پرورش نسل صالح و تکمیل مقامات معنوی و الهی – مقدس بودن ازدواج، راه لذت بردن از غریزه جنسی، ازدواج در شرایط سنی مناسب راه سلامتی و سیر زندگی، علاقه پسر ها و دختر ها به دختر ها و پسر های پاک برای ازدواج، دام های گسترده برای گرفتن پاک ها، صبر و استقامت در مقابل وسوسه ها – زن و مرد در فرهنگ اسلامی و در فرهنگ رایج در دنیای امروز – حضور زن مسلمان در جامعه اسلامی – ارزش مادری و اهمیت آن – عوامل بقا و دوام خانواده – حجاب و حکمت آن – قسط و عدل اساس جامعه اسلامی – رأفت و رحمت اساس رابطه افراد در جامعه اسلامی – وحدت جامعه اسلامی در هدف و آرمان – جوان مسلمان و مسئولیت ها در جامعه اسلامی – عوامل وحدت در جامعه اسلامی – رابطه مذاهب مختلف در جامعه اسلامی – رابطه گروه ها و سبب های متفاوت با یکدیگر در جامعه اسلامی – مراقبت عمومی و احسان تعهد نسبت به اعمال و سرفروشت دیگر مسلمانان و تواضع به حق و صبر 			جامعه اسلامی

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

سال مفاهیم	اول	دوم	سوم	پیش‌دانشگاهی
دین در دنیای جدید				<p>– نگاه غالب در تمدن جدید به انسان: توجه به برخی ابعاد وجودی انسان، توجه به برخی هدف‌ها و غایات زندگی انسان و مفاسد آن با نگاه اسلامی به انسان و هدف زندگی وی، توجه به برخی از حقوق و غفلت از برخی از آن‌ها</p> <p>– غفلت از مساحت معنوی وی، برنامه‌ریزی برای رفاه مادی، استفاده نامحدود از طبیعت، توجه افراطی به لذت مادی، رضایت و اطمینان به حیات دنیوی و غفلت از محدودیت آن و حیات اخروی، عدم برنامه‌ریزی برای زندگی اخروی</p> <p>– عوامل غیرمردمی در نظام اجتماعی غرب، مناسبات نامتادل و غیرعادلانه غرب با جهان سوم، بیشتر شدن نیاز به دین در عصر جدید و عوامل آن</p> <p>– ویژگی‌های مثبت جامعه غربی در علم، در رعایت مقررات اجتماعی، در رعایت حقوق مردم</p> <p>– نقش جوان مسلمان در اصلاح دنیای جدید، راه‌های حضور موفق در دنیای امروز، مسئولیت‌های جوان مسلمان در قبال حفظ هویت اسلامی خویش، حفظ کرامت اسلامی در عین حضور در دنیای جدید، نقد صحیح جامعه خود و اصلاح نقاط ضعف آن، راه‌های نقد و بررسی فرهنگ‌ها با حفظ استقلال فکر خود</p> <p>– توجه دوباره غرب به معنویت و اخلاق پس از رسیدن به ناآرامی‌ها، وجود الگوهای کامل و زیبای اخلاقی و معنوی در اسلام</p>

مفاهیم جزئی پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی

مسئله / مفاهیم	اول	دوم	سوم	پیش دانشگاهی
در رابطه با خدا	<p>شروع توحید ایمان به خدا، ضرورت یاد خدا، تسبیح و تحمید، دعا، نماز، مصداق یاد خدا و دعا، حکمت وضو و اذان، برخی از احکام نماز</p> <p>در رابطه با خود</p> <p>– ضرورت داشتن برنامه در زندگی، برنامه‌ریزی راه رسیدن به هدف، احکام و وظایف دینی</p> <p>عناصر اصلی برنامه زندگی</p> <p>– شرایط موفقیت در برنامه: تصمیم درست، پیمان و عهد با خدا، مراقبت، محاسبه</p> <p>– تفکر در قرآن از برنامه‌های اصلی زندگی، برخی از شیوه‌های تدبیر در قرآن</p> <p>– آداب و احکام خوردن و آشامیدن، ورزش و تندرستی و آداب صحیح مسافرت و ورزش.</p> <p>در رابطه با خانواده و جامعه</p> <p>– ضرورت انتخاب دوست، معیارهای دوست، وظایف دوست، تأثیر دوست در زندگی، حدود رابطه دختران و پسران، حکمت محدود بودن رابطه دختران و پسران در اسلام</p>	<p>در رابطه با خدا</p> <p>– ضرورت شکرگزاری از خداوند، مصداق شکرگزاری – توبی و توبی، جلوه‌های توبی و توبی در زندگی، حکمت توبی و توبی، وظایف مؤمن نسبت به مؤمن</p> <p>– توبی و اعتقاد بر خدا، ثمره ایمان به خدا و توحید، جلوه‌های توبی بر خدا، ویژگی‌های انسان مبرک</p> <p>در رابطه با خود</p> <p>– مقصود از عزت و کرامت نفس، مصداق کرامت نفس، کرامت نفس و نگاه</p> <p>– ارزش برنامه‌ریزی بر معیار دین</p> <p>– یابی و آراستگی ظاهر، رابطه آراستگی ظاهر با باطن، تفاوت یابی و آراستگی با تجملات و مدها، تقلیدهای بی‌جا و استقلال فکری، کار مولد، عامل شکوفایی فرد، شرایط زندگی در سادگی، تأثیر لقمه حلال و حرام در زندگی</p> <p>– شیوه‌های تدبیر در قرآن، اهمیت تفکر و تدبیر</p> <p>– مویستی مطرب و غیر مطرب، فلسفه حرمت مویستی مطرب</p> <p>در رابطه با خانواده و جامعه</p> <p>– نظارت همگانی: امر به معروف و نهی از منکر، مسئولیت مسلمانان در سرنوشت مشترک، دفاع از مسلمانان و اسلام و ارزش‌های اسلامی، ابعاد دفاع</p> <p>– شکوفایی اقتصادی، کار مولد و مفید، هزینه‌ها و درآمدهای عمومی، خس و زکات و اهمیت آن دو، حق محرومان در ثروت مسلمانان</p> <p>حکمت حجاب: تعالی زن و مرد در رعایت حجاب، تأثیر حجاب در تربیت اجتماعی مرد، گوهر زن و حجاب، وظایف یک مسلمان در قبال حکومت اسلامی</p> <p>– حسن سلوک با دیگران، تکریم شخصیت دیگران</p> <p>– احسان به دیگران و مصداق‌های آن</p>	<p>در رابطه با خدا</p> <p>– مقصود و معنای تلوای الهی، آثار و ثمرات تلوای در زندگی فردی و اجتماعی، راه‌های کسب توحید تلوای</p> <p>– عقوبت‌اندیشی و خوف از کراهی‌ها در زندگی، عاقبت رحمت و لطف الهی، محرک انسان برای اصلاح و تعالی</p> <p>– حکمت روزه و فایده‌های آن، آداب روزه‌داری و برخی احکام روزه‌داری</p> <p>در رابطه با خود</p> <p>– تأکید بر داشتن برنامه بر معیار دین</p> <p>– شجاعت، توحش و شجاعت، معنای حقیقی انسان شجاع، ویژگی‌های انسان شجاع، نیاز جامعه اسلامی به انسان‌های شجاع.</p> <p>– اوقات فراغت، ارزش وقت، وقتی برای بیکاری نیست، استفاده جدی از همه وقت‌ها، استفاده درست از تلویرتون، سیمنا، اینترنت، بازی‌های رایانه‌ای و...</p> <p>در رابطه با خانواده و جامعه</p> <p>– احساس رضایت به دختر بودن یا پسر بودن، زیبایی‌های حقیقی دختر و پسر، زن و مرد مکمل یکدیگر و دو پیش یک زندگی، یکسان بودن در انسانیت و کمال‌های انسانی، تفاوت نقش خانوادگی و اجتماعی زن و مرد، ارزش مادری و پدری، هدف اصلی از تشکیل زندگی مشترک</p> <p>در اسلام، ویژگی‌های یک زوج مسلمان، ضرورت زندگی مشترک، زن و مرد طالب همدیگر، معیارهای همدیگر مناسب، سن ازدواج، رحمت و آثار در خانه، مراجعه به مشاوران ازدواج، مهریه، هدیه‌ی میده‌ی زن، ازدواج ساده، محارم ستمی و نسبی، حدود محرمیت</p>	<p>در رابطه با خدا</p> <p>– عبودیت و مصداق‌های آن در زندگی فردی و اجتماعی</p> <p>– عبودیت، هدف آفرینش</p> <p>– حقیقت توبه و توبه حقیقی، آثار توبه در زندگی، امید به رحمت و لطف الهی</p> <p>زمین‌ساز بازگشت به خدا، تأثیرات منفی، تأییدی از رحمت الهی، تأسی در زندگی و تأمیدی از لطف خداوند و حرمت آن.</p> <p>معنای اخلاص، نبوغ‌ها و مصداق‌های اخلاص، یک‌بگی و اخلاص اساس هر دوستی، اخلاص با خدا، نشانه اعتقاد راسخ به وحدانیت و قدرت و دانایی او</p> <p>در رابطه با خود</p> <p>– برنامه‌ریزی برای بعد از تحصیلات و انتخاب شغل</p> <p>در رابطه با خانواده و جامعه</p> <p>– خیرخواهی و نصیحت، مصداق خیرخواهی</p> <p>– توضیح در مقابل مردم و به خصوص مستمعان، عزت در مقابل مستمگران</p> <p>– روحیه ایثار نسبت به جامعه اسلامی</p> <p>– مصداق‌های ایثار (احسان و...)، عدل و انصاف در روابط اجتماعی، مصداق عدل</p> <p>– صداقت در معاشرت</p>

۵- ساختار کتاب درسی

کتاب‌ها تقسیم‌بندی‌های مختلفی دارند؛ برخی، از چند فصل تشکیل می‌شوند و برخی از چند بخش که هر بخش دارای چند فصل است. برخی از کتاب‌ها متناسب با ساختارشان نام‌گذاری‌های ویژه‌ای دارند. تقسیم‌بندی براساس فصل یا بخش و تقدم و تأخر فصل‌ها یا بخش‌ها بر یک‌دیگر، بیانگر ارتباط منطقی و توالی منطقی میان آن‌هاست؛ برای مثال، وقتی کتاب دینی‌ای را به سه بخش اصول اعتقادی، اخلاق و احکام تقسیم می‌کنیم، نشان می‌دهیم که اولاً، به‌طور منطقی اصول اعتقادات، بر اخلاق و احکام مقدم‌اند و باید اصول اعتقادی پیش از اخلاق و احکام پذیرفته شوند؛ ثانیاً، اصول اعتقادی مبنا و پایه اخلاق و احکام هستند.

در کتاب حاضر، به جای کلمه‌های «فصل» و «بخش» از کلمه «مرحله» استفاده شده است. مرحله، از یک حرکت و فرایند حکایت می‌کند؛ این حرکت و فرایند دارای مراحل است که باید به ترتیب طی شوند. این حرکت و فرایند، سیر وجودی انسان از اندیشه تا عمل است.

آموزه‌های دینی باید به‌گونه‌ای عرضه شوند که با آموزه‌های عملی پیوند داشته باشند و انگیزه انجام دادن عمل را افزایش دهند. انسان ابتدا راهی را می‌شناسد، سپس به آن ایمان می‌آورد. ایمان، شوق حرکت را در انسان ایجاد می‌کند. بعد از این مرحله، نوبت به تصمیم و اراده می‌رسد. پس از تصمیم، انسان به راه می‌افتد و به‌جلو می‌رود.

بنابراین، بحث‌های نظری را هم می‌توان به‌گونه‌ای مطرح کرد که بر تصمیم‌گیری انسان تأثیر گذارد و راه این تأثیرگذاری نیز نشان داده شود و هم می‌توان به‌گونه‌ای مطرح کرد که صرفاً یک بحث نظری باشد و با تصمیمات فرد و عمل وی هیچ‌گونه ارتباطی نداشته باشد.

در کتاب «دین و زندگی» سال اول، در مرحله آمادگی اندیشه و قلب، با هدف زندگی و راه وصول آن، یعنی دین، آشنا شدیم. سپس چگونگی رسیدن به ایمان را آموختیم. در مرحله دوم، دانستیم که چگونه ایمان خود را به یک تصمیم تبدیل کنیم و این که، تصمیم‌گیری درست به چه عواملی بستگی دارد.

پس از آشنایی با نحوه تصمیم‌گیری، در مرحله سوم، با عنوان «قدم در راه» با برنامه‌ریزی در زندگی آشنا شدیم و برخی برنامه‌های پیشنهادی را بررسی کردیم.

کتاب دین و زندگی سال دوم، ادامه کتاب سال اول است و مباحث ذیل در مقایسه با کتاب سال اول، تغییر کرده‌اند.

کتاب دین و زندگی سال اوّل

مرحله اوّل : آمادگی اندیشه و قلب

مرحله دوّم : آهنگ سفر

مرحله سوم : قدم در راه

کتاب دین و زندگی سال دوم

اندیشه و قلب

تجدید عهد

در مسیر

مرحله اوّل: اندیشه و قلب

در این مرحله، ابتدا به این پرسش که «در چگونه جهانی زندگی می‌کنیم؟»، پاسخ می‌دهیم. با بررسی این پرسش، مطلب زیر طرح می‌شود.

جهان‌شناسی

— ما در جهانی منظم، هماهنگ و قانونمند زندگی می‌کنیم.
— وجود همکاری و هماهنگی میان موجودات و در خود موجودات حکایت از هدفمند و غایتمندی آن دارد.

— جهان غایتمند و هدفمند، نشانه خالق حکیم و مدبر آن است.
— خدای حکیم، براساس حکمت خود، جهان را به‌سوی مقصد عالی و بزرگ هدایت می‌کند.
— جهان از خداست و به‌سوی خدا باز می‌گردد؛ یعنی، غایت و مقصد عالی جهان خداست.
با شناخت این جهان، سؤال دومی طرح می‌شود: «انسان در این جهان چه جایگاهی دارد؟» در بررسی این سؤال، مطلب زیر مطرح می‌شود.

انسان‌شناسی

— انسان دارای کرامت ذاتی است که می‌تواند مسجود فرشتگان قرار گیرد.
— انسان از روحی الهی که از سنخ امور مادی این جهان نیست؛ بهره‌مند است.
— بهره‌مندی از روح، استعدادهایی به انسان داده که او را لایق قرب الهی کرده است.
— انسان، بی‌نهایت طلب و جاویدان خواه و طالب کمال مطلق است.
— انسان در عین این که طالب کمال مطلق است، به دلیل بهره‌مندی از بُعد مادی، هر لحظه ممکن است بُعد متعالی وجود خود را فراموش کرده و در گمراهی سقوط کند.

— بنابراین، انسان می‌تواند مقرب الهی شود یا در ضلالت و گمراهی قرار گیرد.
با شناخت ویژگی‌های انسان و جایگاه خاص وی در جهان خلقت، معلوم می‌شود که انسان، آینده‌ویژه خود را دارد؛ آینده انسان با اختیار او رقم زده می‌شود و سرنوشت همیشگی‌اش را تعیین

می‌کند؛ بدین ترتیب، به مباحث مربوط به معاد، به عنوان تعیین سرنوشت انسان وارد می‌شویم که به ترتیب زیر است؛

- دو دیدگاه اصلی درباره سرنوشت و آینده انسان مطرح است : دیدگاه مادی و دیدگاه الهی.
  - مطابق با دیدگاه الهی، انسان آینده روشنی دارد.
  - دلایل عقلی نشان می‌دهد که آینده‌ای روشن با نام معاد برای انسان وجود دارد.
  - انسان پس از مرگ وارد جهان برزخ می‌شود. جهان برزخ، شعبه‌ای از بهشت و جهنم است.
  - پس از جهان برزخ، زندگی دائمی انسان در آخرت آغاز می‌شود.
  - سرنوشت دائمی انسان با اعمال وی در این جهان رقم می‌خورد.
- بدین ترتیب، سه بحث جهان‌شناسی، انسان‌شناسی و معادشناسی به یک‌دیگر پیوند می‌خورند. در ضمن طرح این مباحث، با دادن هشدارها و تذکراتی، فرصت تأمل و تفکر به دانش‌آموزان داده می‌شود تا تأثیرگذاری قبلی افزایش یابد و فرصتی دوباره برای تقویت عزم و تصمیم و تکمیل عهد و پیمانی که قبلاً بسته شده است، فراهم آید.

مرحله دوم: تجدید عهد

پس از فراهم آوردن شرایط تأمل، با تذکر و توجه دادن به آینده خطیر و حساس انسان، مرحله دوم را که تقویت عزم و اراده است، آغاز می‌کنیم.

در کتاب «دین و زندگی» سال اول متوسطه گفتیم که تصمیم همراه با عهد و پیمان است. پیمان‌های انسان نیز بر سه قسم است که در زیر آمده است.

- ۱- پیمانی برای پذیرش راه زندگی و قدم گذاشتن در آن
  - ۲- تجدید این پیمان در موقعیت و زمان‌های خاص
  - ۳- تکمیل پیمان با انتخاب برنامه‌های گوناگون و انجام دادن آن‌ها.
- با شروع شدن مرحله دوم، بار دیگر پیمان اصلی خود را برای راه زندگی تجدید می‌کنیم؛ یعنی، با خدای خود می‌گوییم :

«ای خدای بزرگ، اکنون که چنین آینده بزرگی در پیش رو دارم که یک طرف، بهشت جاویدان و طرف دیگر، عذاب سهمگین اخروی است، بار دیگر پیمان خود را تجدید می‌کنم و استوارتر عهد می‌بندم راهی را که برای زندگی انتخاب کرده‌ام، جدی‌تر ادامه دهم».

در سال اول آموختیم که برای تقویت پیمان و عهد خود با خدا باید اعمالی را که انجام می‌دهیم،

محاسبه کنیم.

اکنون در سال دوم می‌آموزیم که راه دیگر تقویت عزم و پیمان، «توکل» بر خداست. طرح موضوع «توکل» بدین گونه، جایگاه عملی این موضوع را برای دانش‌آموز بهتر روشن می‌کند و او به جای این که صرفاً یک موضوع اخلاقی را آموزش ببیند، کاربرد آن را در مسیر برنامه‌های زندگی و تصمیم‌های بهتر مشاهده می‌کند. درباره توکل، موضوعات زیر طرح می‌شود:

- معنای توکل و حقیقت آن
- نقش توکل در تصمیم‌های بزرگ
- توکل و جوانی
- تفاوت توکل و خطر کردن
- علت توکل بر خدا
- تفاوت توکل با سستی و تنبلی.

مرحله سوم: در مسیر

پس از تجدید عهد نوبت به تکمیل برنامه‌ها می‌رسد. در کتاب «دین و زندگی» (۱) برنامه‌ها در پنج بخش زیر تنظیم شده است:

- ۱- برنامه‌هایی که درباره رابطه انسان با خداست.
- ۲- برنامه‌هایی که درباره رابطه انسان با خود است.
- ۳- برنامه‌هایی که درباره رابطه انسان با خانواده است.
- ۴- برنامه‌هایی که درباره رابطه انسان با جامعه است.
- ۵- برنامه‌هایی که درباره رابطه انسان با خلقت است.

در ادامه و برای تکمیل این مسیر، برنامه‌های جدیدی برای کتاب سال دوم متوسطه پیشنهاد می‌شود.

- ۱- داشتن تَوَلّی و تَبَرّی؛ این برنامه، شامل مباحث زیر است:
  - پایه‌گذاری خلقت بر رحمت و محبت خداوند
  - محبت انسان به خداوند و تأثیر آن در خُلق و خوی انسان
  - آثار محبت به خداوند
  - دوستی و محبت با دوستان خدا

— پیروی از خداوند

— محبت به راه الهی

— تنفر از دشمنان خدا

تولی و تبری در مرتبه اول، برنامه‌ای درباره ارتباط انسان با خداست اما آثاری در ارتباط با دیگران نیز دارد؛ بنابراین، برنامه‌ای در ارتباط با دیگران هم محسوب می‌شود.

۲— انتخاب پوشش مناسب برای حضور در جامعه؛ این برنامه، شامل مباحث زیر است :

— توجه اسلام به آراستگی و حضور آراسته در جامعه

— باطن آراسته، ظاهر آراسته را به دنبال دارد.

— انسان عزیز و عفیف، آراستگی همراه با عزت و عفت دارد.

— انسان برای مقبولیت دیگران از طریق پوشش نامناسب اقدام نمی‌کند.

— پوشش، خاص دین اسلام نیست بلکه در همه ادیان الهی پوشش مطرح است.

— پوشش اسلامی دستوری قرآنی است.

— تفاوت پوشش زنان و مردان به دلیل تفاوت موقعیت طبیعی آنهاست.

— پوشش اسلامی مانع آزادی و حضور مؤثر در جامعه نمی‌شود بلکه تقویت‌کننده آن است.

این برنامه، هم درباره ارتباط انسان با خود و هم درباره ارتباط انسان با جامعه است.

۳— حضور مؤثر در جامعه با انجام دادن وظیفه امر به معروف و نهی از منکر؛ این

برنامه، شامل مباحث زیر است :

— انسان‌ها از نظر اسلام، سرنوشت مشترک دارند و هیچ‌کس نمی‌تواند خود را از دیگران جدا

بداند.

— انسان دو مسئولیت اصلی نسبت به جامعه دارد :

الف — اگر معروفی ترک شد، امر به معروف کند.

ب — اگر منکری انجام شد، نهی از منکر نماید.

— امر به معروف و نهی از منکر شرایطی دارد که با رعایت آن شرایط، این وظیفه به درستی انجام

خواهد شد.

— امر به معروف و نهی از منکر مراحل دارد؛ اگر امر یا نهی در مرحله‌ای تأثیر ننماید، نوبت به

مرحله بعد می‌رسد.

این برنامه در ارتباط با جامعه است.

۴- برنامه‌ریزی برای کسب درآمد حلال؛ این برنامه، شامل مباحث زیر است :

- تولید ثروت اجتماعی در اسلام، از طریق کار صورت می‌گیرد.

- ربا، کار نیست بلکه ضدکار و شکوفایی اقتصادی است.

- مشارکت کار و سرمایه در بانکداری اسلامی

- تأمین نیازهای جامعه از طریق انفاق مستحب، انفاق واجب و مالیات؛ این برنامه نیز از یک

جهت در ارتباط انسان با خود است، چون به سازندگی فرد منجر می‌شود و از طرف دیگر، درباره ارتباط

انسان با جامعه است؛ چون به رفاه اجتماعی می‌انجامد.

۵- برنامه‌ریزی برای تقویت تقوا و دوری از گناه از طریق انجام صحیح نماز و روزه؛

این برنامه شامل مباحث زیر است :

- حقیقت تقوا

- تأثیر نماز در بازدارندگی انسان از گناه و تقویت تقوا

- تأثیر روزه در تقویت تقوا

- برخی از احکام تقوا

این برنامه در رابطه با خداست. زیرا نماز و روزه از عبادات محسوب می‌شوند. و هم در رابطه

با خود انسان است زیرا نماز و روزه به تقویت روح و جسم انسان می‌انجامد. و هم در رابطه با جامعه

است. زیرا بهتر است نماز به جماعت خوانده شود. همچنین، روزه برتر روزه‌ای است که انسان به یاد

گرسنگان باشد، زبان و دست و اندام خود را از گناه باز دارد و ... .